

*Alleen
verder*

INA VAN DER BEEK

ROMAN

Ina van der Beek

Alleen verder

Uitgeverij Zomer & Keuning

Februari 1944

Een kort rukje aan de trekbel laat Clasiën horen dat er iemand aan de deur is. Ze propt de stofdoek in haar schortzak en loopt gehaast naar de gang. Maar als ze door het raampje van de voordeur kijkt, ziet ze niemand.

Dan valt haar blik op het kleine papiertje op de grond. Het is een dubbelgevouwen velletje, slordig uit een schrijfblok gescheurd. Haar ogen vliegen over de paar regels.

We verwachten vanavond visite, mogen we twee stoelen lenen?

Papa komt ze rond twaalf uur ophalen.

Even staat Clasiën doodstil, dan zakt ze neer op het hoekstoeltje in de hal. Maar direct staat ze ook weer op. Zo snel ze kan, loopt ze de trap op. De baby schopt in haar buik, alsof hij of zij voelt dat zijn moeder geschrokken is.

Boven aan de trap gekomen, blijft ze even staan om te rusten, dan loopt ze, langzamer nu, de zoldertrap op.

Het is schemerdonker op de voorzolder. Ze tikt snel drie keer achter elkaar op een deur, twee zachte tikken en de derde harder. Direct gaat de deur open en twee paar ogen kijken haar aan.

‘Er komt vanavond waarschijnlijk een inval,’ zegt Clasiën buiten adem. ‘Zorg dat jullie tegen twaalf uur klaarstaan, dan worden jullie opgehaald.’

‘Maar waar gaan we naartoe?’ De stem van de vrouw klinkt bang.

‘Ik weet het niet. Over een paar dagen komen jullie waarschijnlijk hier wel weer terug, het is gewoon voor alle zekerheid. Zorg dat er geen sporen achterblijven.’

Clasiën sluit de deur weer en loopt de trappen af. Beneden in de kamer zakt ze neer op een stoel. Wat nu? Was Hans maar thuis! Of misschien ook beter van niet. Hij is zo overbezorgd voor haar sinds ze zwanger is.

Ze kijkt op de klok, het is bijna vijf over halftwaalf. Nog maar een klein halfuur. Moet ze gaan helpen boven? Och nee, Sam en Hannah weten zelf heel goed hoe ze hun schaarse bezittingen bij elkaar moeten pakken en de zolderruimte achterlaten alsof het slechts een opbergruimte is. Dit is immers al vaker gebeurd?

Eten! Ze moet iets te eten maken voor die twee. Wie weet hoelang ze onderweg zullen zijn, wie weet of er eten is op hun volgende adres.

Blij om iets te doen te hebben, staat Clasien op en ze gaat naar de keuken. Er is niet veel te eten in huis, maar het is genoeg. Zijzelf heeft weinig trek de laatste tijd, en als ze iets eet, zit ze al snel vol.

‘Je zou voor twee moeten eten,’ zegt Hans regelmatig, ‘maar helaas, we hebben maar nauwelijks voor één.’

‘Genoeg, hoor. De baby zit tegen mijn maag aan, geloof ik, ik heb geen trek, eet jij maar,’ is haar vaste antwoord.

Nu smeert ze vijf boterhammen, twee voor Sam, twee voor Hannah en een voor zichzelf. Eén boterham laat ze op het aanrecht liggen, de andere vier legt ze op één bord, en met het bordje in haar handen gaat ze opnieuw de trappen op.

Boven vindt ze Sam en Hannah, die de zolderkamer al bijna hebben omgetoverd in een gewone rommelzolder. Het bed is afgehaald, de lakens liggen op de grond bij de deur op de overloop. Op het bed ligt een oud tafelkleed, met daarnaast een doos met schaatsen. De twee stoelen waarop het echtpaar de afgelopen maanden heeft gezeten, staan op elkaar gestapeld onder het schuine dak.

‘Is het zover?’ vraagt Sam. ‘Zijn ze er al?’

Clasien schudt haar hoofd en duwt Hannah het bord in handen. ‘Nee, maar hier, eet dit eerst maar op, ik weet niet...’

Haar woorden worden onderbroken door de bel die door het huis klingelt. Geschrokken kijken ze elkaar aan. Dan gaat Clasien de kamer uit. Ze hoort hoe de deur achter haar gesloten wordt.

In één beweging pakt ze de beddenlakens mee en trekt de houten deurknop uit de deur. Dan loopt ze zo snel als ze kan

de trappen weer af. Nog voor ze beneden is, wordt er weer gebeld, harder, dringender.

Met de lakens onder haar arm doet ze open en ze kijkt in het gezicht van een onbekende man. Vragend kijkt ze hem aan.

‘Ik kom voor de Joden,’ zegt hij zacht.

Clasien voelt hoe ze vanbinnen verstart. ‘De Joden?’ herhaalt ze.

‘Je hebt toch bericht gehad dat ze om twaalf uur gehaald zouden worden?’ vraagt de man.

‘Ik weet niet wat u bedoelt.’ Het lukt haar om haar stem niet te laten trillen. ‘Wie bent u eigenlijk?’

‘Je hebt toch een briefje gekregen?’ houdt de man aan.

‘Een briefje?’ herhaalt ze langzaam. ‘Ja, over stoelen, niet over mensen!’ Ze slaagt er zelfs in te lachen. ‘U bedoelt dat u de stoelen komt halen? Dat kan, kom verder, dan kunt u ze meteen meenemen. Ik wist niet wie mijn vader zou sturen om ze te halen, ik dacht dat hij zelf zou komen.’ Ze opent de deur wat verder. ‘De stoelen staan in de keuken.’

De man blijft staan en kijkt haar met samengeknepen ogen aan. ‘Ik kom terug,’ zegt hij. Dan draait hij zich om en loopt weg.

Als Clasien de deur achter hem heeft gesloten, zakt ze neer op de koude vloer van de gang. Haar benen weigeren iedere dienst. Maar na een paar minuten komt ze toch weer omhoog, in haar linkerarm nog steeds de lakens, in haar schortzak een stofdoek en de houten deurknop.

Wat nu? De paniek maakt het denken bijna onmogelijk. Wie was die man en wat weet hij? Maar als hij het weet, waarom ging hij dan weg zonder verder binnen op zoek te gaan?

Met de lakens nog steeds in haar armen loopt ze naar de bijkeuken, om die eerst maar daar neer te leggen om ze maandag te wassen óf om ze weer op het bed op zolder te doen. Maar nu eerst... Opnieuw blijft ze verstijfd van schrik staan als er aan de achterdeur wordt getikt en deze bijna tegelijkertijd wordt geopend.

‘Herman!’ Ze kent hem wel van gezicht en van naam, het is een van de ‘vrienden’ van Hans.

‘Ik kom namens papa twee stoelen halen,’ zegt hij. ‘Staan ze al klaar?’

‘Kom binnen,’ zegt ze zenuwachtig. Dan vertelt ze hem wat er zojuist gebeurd is.

Als ze is uitverteld, krabt Herman zich nadenkend in het haar. ‘Wat vreemd, er klopt iets niet,’ zegt hij. ‘Het briefje moest door een van ons persoonlijk worden afgegeven bij jullie, en niet door de bus gedaan worden. Dat is al vreemd. Ik ben bang dat degene die net aan de deur stond, het heeft onderschept en vermoedde dat het iets anders betekende dan er stond. Heb je geen idee wie het was?’

Clasien schudt haar hoofd. ‘Nee, hij had gewone burgerkleding aan, maar dat zegt ook niks, hè?’

‘In elk geval iemand die niks zeker weet en geen echte bevoegdheid heeft, anders had hij zich niet laten afschepen bij de deur. Maar het is wel zaak om jullie gasten zo snel mogelijk hier weg te krijgen, voor hij anderen erbij gaat halen.’

‘Maar hoe? Misschien wordt ons huis nu al in de gaten gehouden,’ zegt Clasien angstig.

Even staat Herman stil, dan schudt hij zijn hoofd. ‘Ik neem nu twee stoelen mee en vertrek gewoon door de voordeur. Breng Sam en Hannah zo naar het schuurtje hierachter. Als het donker begint te worden, kom ik terug om hen te halen. Akkoord?’

Clasien knikt. ‘Ik ben bang,’ fluistert ze.

‘Dat begrijp ik, maar het kan niet anders. Als ik hen nu meeneem, is het gevaar veel groter dat ze gepakt worden. Ik zorg dat er straks iemand in de buurt van de achterkant is. Mocht die vent toch weer terugkomen en naar binnen willen, dan zorg ik dat Sam en Hannah weg zijn uit de schuur voor ze daar zijn. En mocht het onverhoopt toch misgaan, dan zitten ze in elk geval niet meer in jullie huis.’

‘Nee, maar wel in de schuur!’ zegt Clasien. ‘Maar het is goed, ga maar. Hier, neem deze twee keukenstoelen maar mee.’

Als ze de voordeur wijd opent om Herman naar buiten te laten, ziet ze hem staan, schuin aan de overkant van de straat.

Hij leunt tegen de muur en rookt een sigaret.

‘Niet kijken, hij staat links aan de overkant,’ fluistert ze Herman in het oor, terwijl ze breed glimlacht, alsof ze hem op de valreep nog iets leuks vertelt.

‘Komt goed, bedankt, je krijgt ze morgen weer terug!’ roept Herman, terwijl hij wegloopt met onder elke arm een stoel.

Voor Clasien de voordeur sluit, ziet ze vanuit haar ooghoek hoe de man zijn sigaret achteloos weggooit en langzaam achter Herman aan loopt.

Voor de derde keer in korte tijd loopt ze de twee trappen op. Bovengekomen pakt ze de knop uit haar zak en zet hem in de deur. Dan draait ze hem langzaam om en duwt de deur open, maar beseft ineens dat ze vergeet te kloppen: het teken voor Sam en Hannah dat zij het is.

De zolder ziet er verlaten uit.

‘Ik ben het,’ zegt ze, ‘kom maar.’

Het luik boven het bed gaat open en Sam en Hannah laten zich voorzichtig naar beneden zakken vanaf de kleine vliering.

‘Het duurde zo lang, wie was het?’

Clasien is op de rand van het smalle tweepersoonsbed gaan zitten en vertelt wat er gebeurd is.

‘En nu?’ vraagt Hannah angstig.

‘Jullie moeten wachten in de schuur,’ zegt Clasien. ‘Als het schemerig wordt, haalt Herman jullie op. En als het nodig is, eerder,’ laat ze er zacht op volgen.

De twee jonge mensen vragen niet wat Clasien bedoelt met die laatste woorden, ze begrijpen heel goed wat het inhoudt.

Dan lopen ze achter elkaar de trappen af, het jonge stel draagt hun weinige bezittingen in een kleine tas mee.

Door de gang gaat het naar de keuken. Nu komt het moeilijkste gedeelte: zal er niemand van de burens toevallig boven uit het raam kijken en hen naar de schuur zien gaan?

‘Hoe doen we dit?’ vraagt Sam. ‘Tegelijk of om de beurt?’

Ze kijken met z’n drieën door de tuin naar de schuurdeur. Het is maar een kleine, hoog ommuurde tuin. Misschien zijn het vijf of zes stappen naar de schuurdeur. Maar nu lijkt de afstand opeens groot, te groot.

‘Wacht,’ zegt Clasien, ‘het begint te regenen, dat komt mooi uit.’ Uit de gang pakt ze een grote, zwarte paraplu. Ze doet de achterdeur open. ‘Samen eronder, en rennen!’ zegt ze zacht.

Pas als de twee verdwenen zijn, de schuurdeur weer dicht is en zijzelf de natte tuin in staart, beseft ze dat ze niet eens afscheid heeft genomen van Sam en Hannah.

Ze is moe, maar toch gaat ze eerst nog een keer naar de zolder voor een laatste inspectie. Ieder klein foutje kan immers noodlottig zijn.

De zolder ligt er rommelig en verlaten bij, niets wijst erop dat er tot voor een paar minuten twee mensen woonden. Clasien zet, ondanks de regen, het dakraam open en laat de koude wind naar binnen waaien. Zelfs de laatste geur die aan mensen herinnert, verdwijnt daarmee.

Het is alsof ze er nooit geweest zijn.

De middag duurt lang. Clasien is te ongedurig om iets te doen. Ze durft de deur niet uit te gaan om boodschappen te doen. Gelukkig staat er nog wel een weckpot met bonen in de kelder, die ze kan openmaken voor het avondeten.

De man van vanochtend is niet teruggekomen. Om zes uur hoort ze geluiden vanuit de tuin. Het is inmiddels bijna donker. Ze zou willen kijken, maar ze kan niets zien zonder de achterdeur open te doen. Voorzichtig opent ze de deur op een kier.

Dan ziet ze tot haar grote opluchting dat het Hans is. Hij is door de poort gekomen en doet nu de schuurdeur, die een stukje openstaat, weer dicht.

Clasien houdt haar adem in. Als Hannah en Sam maar niet denken dat ze ontdekt zijn en in paniek de straat op vluchten. Als ze maar...

De schuurdeur is weer dicht en Hans is al bij de achterdeur.

‘Dag Sientje,’ zegt hij liefkozend, terwijl hij Clasien een kus geeft.

Clasien duwt hem van zich af. ‘Heb je Sam en Hannah gezien?’ Onwillekeurig fluistert ze.

‘Ze zijn een uur geleden opgehaald,’ zegt Hans. ‘Ik sprak papa net, alles is goed gegaan.’

Clasien zucht van opluchting. Ze weet nog steeds niet wie ‘papa’ is, maar ze weet dat hij een belangrijk figuur is in de verzetsgroep, waarvan ook Hans en Herman deel uitmaken.

Ze leunt tegen Hans aan. ‘Ik was zo bang vanmiddag,’ zegt ze. ‘Heb je gehoord van die man die aan de deur kwam?’

Herman knikt. ‘Ja, zo ongeveer, maar vertel eens precies.’

Terwijl ze vertelt, voelt Clasien opnieuw de angst van die middag. Maar het is ook goed om het aan Hans te vertellen, het uit te spreken.

Als ze wat later samen aan tafel zitten, zegt Hans: ‘Maar de kans is nog steeds heel groot dat ze vanavond komen, Clasien. Kun je het aan, of wil je weg?’

‘Ik kan toch niet weg, waar zou ik naartoe moeten? Nee, ik blijf hier, bij jou!’ Haar stem klinkt vastbesloten.

‘Weet je het zeker?’

‘Ja, we hebben immers niks te verbergen? Een heel lege zolder. En we hebben al eerder een waarschuwing gehad, toen gebeurde er ook niks, dus het zal wel meevallen.’ Ze probeert te glimlachen.

‘Heb je alles goed gecontroleerd? Of zal ik straks nog even gaan...’

Hans kan zijn zin niet afmaken, er wordt hard aangebeld en tegelijk op de deur gebonkt.

‘Dat is eerder dan verwacht. Houd je goed, meisje!’ Hans is al opgestaan, hij streelt Clasien even over het haar en loopt dan snel naar de gang. Er wordt alweer op de deur geslagen.

Een halfuurtje later is alles voorbij. Hans en Clasien kijken elkaar aan, ze hebben geen woorden. Dan trekt hij haar naar zich toe. Ze gaat op zijn schoot zitten en begint te huilen. Alle spanning van deze dag komt eruit. Hans laat haar huilen, zijn armen zijn om haar heen. Eindelijk bedaart ze, ze snikt nog wat na, dan blijven ze samen stil zitten.

Ten slotte tilt ze haar hoofd van zijn schouder en zegt: ‘Die rotzakken! Kom, we gaan opruimen.’

Ondanks alles moet Hans zachtjes lachen. ‘Zo ken ik je weer!’ zegt hij. ‘Maar jij gaat naar bed, en ik ga het ergste

opruimen. Morgen komt de rest wel.'

'Het is nog geen halfacht, ik help je.'

'Denk aan dat kleintje!' zegt Hans, terwijl hij zacht over haar buik aait. 'Die heeft rust nodig na al die drukte en emoties.'

'Goed, ik ga wel zitten, maar ik ga niet alleen naar bed,' antwoordt Clasien. 'En blijf alsjeblieft bij me, ik wil niet alleen zijn, die rommel komt morgen wel.'

'Goed dan.' Hans probeert de deur van de grote inloopkast dicht te duwen, maar er liggen zo veel spullen op de grond dat dat niet eens lukt.

Als Clasien het ziet, begint ze opnieuw te huilen. 'Ze hebben echt alles gesloopt wat maar te slopen viel, hè?' zegt ze verdrietig.

Hans hurkt naast haar stoel. 'Laten we dankbaar zijn dat het zo is afgelopen,' zegt hij. 'Stel dat we geen waarschuwing hadden gekregen, of dat er per ongeluk toch nog een spoor van Sam en Hannah was achtergebleven boven. We zouden geen enkele kans hebben gehad, lieverd. Dus maak je niet te druk over beschadigde spullen en kapotgebroken muren.'

'Je hebt natuurlijk gelijk,' zegt Clasien wat beschaamd. 'Maar o, ik was zo bang, zo bang, Hans.'

'Ik weet het meisje, ik weet het. Maar daar was niks van te merken, ik was echt heel erg trots op je, je leek de rust zelve! Kom, ik ga wat te drinken voor je maken. Wat wil je, chocolademelk of anijs?'

'Dat hebben we toch helemaal niet,' zegt Clasien met een waterig lachje. 'Maar een kopje thee zou lekker zijn!'

Pas de dagen erna lijkt het echt volledig tot Clasien door te dringen dat ze door het oog van de naald zijn gekropen en dat het zonder waarschuwing heel slecht met hen allen zou zijn afgelopen.

's Nachts slaapt ze slecht en overdag is ze angstig. Als er aangebeld wordt, durft ze nauwelijks open te doen.

Hans kijkt bezorgd naar haar. 'Gaat het wel goed met je?' vraagt hij, als ze 's avonds in bed liggen. 'Vraag anders of mijn

zusje Jet een paar dagen hier in huis komt.’

Clasien zucht in het donker. ‘Je weet dat je ouders dat nooit goed zullen vinden,’ zegt ze zacht.

Hans geeft geen antwoord. Met wrevel denkt hij aan zijn familie. Zijn moeder laat zich hier zelden zien. Sinds ze maar half vermoedde dat haar zoon deelnam aan het verzet, bleef ze op angstige afstand. En zijn vader? Die voelt duidelijk meer sympathie voor de bezetter dan Hans zou willen.

Eén keer heeft Hans een beroep gedaan op hen, toen hij voor één nacht onderdak zocht voor een onderduiker. Het grote, oude huis van de familie zou tal van prachtige verbergplaatsen kunnen hebben. Of er zou van alles te maken zijn door een paar handige jongens. Maar zelfs voor die ene nacht had zijn vader hem heel duidelijk te kennen gegeven dat hij daar absoluut niet aan begon. Niet voor deze ene keer, en zeker niet voor langere tijd. ‘En ik hoop,’ had hij eraan toegevoegd, ‘dat je jezelf ook niet aan zulke gevaren blootstelt. Laat je toch niet zo meeslepen door die schoonfamilie van je, die mensen tarten het noodlot. Ze zouden verstandiger moeten zijn, hun eigen dochter brengen ze immers in gevaar, en jij doet daaraan mee. Denk maar eens goed na, die Hitler heeft helemaal niet zulke gekke ideeën.’

Hans is zonder antwoord daarop de deur uit gegaan. Hij is er nooit meer op teruggekomen, maar diep in zijn hart minacht hij zijn vader. Toch had die opmerking over de veiligheid van Clasien hem wel aan het denken gezet. Doet hij dat, Clasien blootstellen aan gevaar? Ja, min of meer wel natuurlijk. Maar zij wil het toch ook, het is toch hun gezamenlijke standpunt dat je je medemens in nood moet helpen?

Toch heeft hij het die avond nog eens aangekaart, zonder te vertellen over het gesprek dat hij met zijn vader had.

‘Besef je wel, Clasien, dat het ons het leven kan kosten als er Joden of andere onderduikers bij ons in huis gevonden worden?’

Ze had geen moment gearzeld voor ze antwoord gaf. ‘Ja, dat weet ik, en natuurlijk maakt die gedachte me weleens bang. Maar Hans, we kunnen toch niet anders?’

Daarmee was het onderwerp afgesloten. Soms waren er mensen boven op zolder die maar één of een paar nachten bleven. Soms bleven mensen langer, zoals Sam en Hannah, die de afgelopen drie maanden bij hen hadden gewoond.

Het grootste probleem is het eten. Soms krijgt Clasien opeens wat extra voedselbonnen, maar meestal is het passen en meten met wat er is. Maar ze merkt dat ze steeds vindingrijker wordt om met weinig ingrediënten toch een redelijk vulkend gerecht op tafel te zetten en boven op zolder te brengen.

‘Weet jij waar Sam en Hannah zijn gebleven?’ vraagt Clasien na een paar dagen aan Hans.

Hij schudt zijn hoofd. ‘Geen idee,’ zegt hij, ‘ik heb wel gehoord dat het goed met hen gaat en dat is het belangrijkste.’

‘Krijgen we nog nieuwe gasten?’ informeert Clasien weer een paar dagen later.

Hans schudt zijn hoofd. ‘Nee, ik wil eerst dat jij rustig de bevalling kunt afwachten,’ zegt hij, ‘voorlopig heb je spanning genoeg gehad.’

Drie weken later gebeurt er een heleboel tegelijk.

Clasien is opgestaan met een vage rugpijn, die in de loop van de ochtend steeds erger wordt.

Gelukkig is het zaterdag en hoeft Hans maar een halve dag naar zijn werk.

Zou het de baby zijn, vraagt Clasien zich af. Maar dan zou ze toch buikpijn moeten hebben, in plaats van pijn in haar rug.

Ze voelt zich moe en rommelt de hele ochtend maar wat rond in huis. Tegen twaalf uur wordt er aangebeld. Ze schrikt nog steeds van dat geluid.

Er staat een vrouw voor de deur. Ze glimlacht naar Clasien en zegt dan zacht: 'Ik heb een boodschap van papa, kan ik even binnenkomen?'

Clasien aarzelt. Wie is deze vrouw, is ze te vertrouwen? En moet dat nu, juist nu ze zich zo beroerd voelt?

Toch doet ze een stapje naar achteren en laat de vrouw binnen. In de gang blijven ze staan.

'Komt u namens mijn vader?' vraagt Clasien dan zo gewoon mogelijk.

'Nee, namens papa,' zegt de vrouw. 'Ik moet vragen of de geleende stoelen vandaag teruggebracht kunnen worden.'

De gedachten vliegen razendsnel door Clasiens hoofd. Spreekt deze vrouw de waarheid, of heeft ze iets te maken met de man die drie weken geleden aan de deur kwam?

Au! Een pijnscheut gaat nu van haar rug naar haar buik.

Och, wat kan er ook misgaan? De stoelen die Herman toen heeft meegenomen, zijn nog steeds niet terug, ze heeft eigenlijk geen idee waar ze gebleven zijn.

'Prima,' zegt ze daarom, 'ik mis ze onderhand wel, dus ik heb ze graag terug. Heeft u ze al bij u?'

'Nee, dat niet. Ik wilde eerst informeren of het wel uitkwam. Ik hoorde dat Hans even rustig aan wilde doen, omdat de baby bijna komt?'

Weer flitst de vraag door het hoofd van Clasien of de vrouw oprecht is, of dat ze probeert een reactie uit te lokken.

Ze glimlacht en antwoordt: ‘Nou, twee stoelen op hun plek zetten is niet zo’n inspanning, hoor. Breng ze maar zodra het u uitkomt.’

‘Weet je het zeker?’ De vrouw kijkt haar nu bezorgd aan. En als Clasien knikt, zegt ze: ‘Dan zal het tegen de avond worden. Papa komt achterom, zei hij.’

‘Goed hoor, we zien het wel.’

Na een groet vertrekt de vrouw. Clasien leunt tegen de gesloten deur. Opnieuw voelt ze een pijnscheut. Dit moet het zijn, de bevalling is begonnen.

Een uurtje later komt Hans binnen. Gehaast geeft hij haar een kus en hij zegt, terwijl hij een homp brood in zijn mond propt: ‘Ik moet zo weer weg, Clasien. Ik kreeg via via een boodschap van papa of ik wil komen.’

Als hij geen antwoord krijgt, kijkt hij om. Dan ziet hij Clasien staan, krom gebogen over de tafel, haar handen tegen haar buik.

Met twee, drie stappen is hij bij haar. ‘Is het zover?’

Ze knikt en komt langzaam weer rechtop. ‘Ja, ik geloof het wel, maar er zit nog wel steeds vijf minuten tussen, hoor, dus zo’n vaart zal het nog niet lopen.’

‘Moet je niet naar bed?’ vraagt hij angstig.

Ze lacht. ‘Nee hoor, dat heeft de tijd nog wel. Ik moet je wel iets anders vertellen, Hans.’

Dan vertelt ze hem over het bezoek van de vrouw.

‘Ik wist echt niet wat ik ervan moest denken,’ zegt ze. ‘Zou het echt om Sam en Hannah gaan?’

‘Hoe zag ze eruit, die vrouw? Een jaar of veertig, donkerblonde vlecht om haar hoofd?’

‘Ja,’ zegt Clasien verbaasd, ‘ken je haar?’

Hans knikt. ‘Ja, zij hoort bij onze groep. Dus zal het verhaal wel kloppen. Alleen, verdraaid, dat komt nu echt helemaal niet uit.’

‘Ach,’ zegt Clasien, ‘we kunnen hen moeilijk op straa... Au!’ Opnieuw buigt ze zich voorover en ze grijpt de tafel beet.

‘Dat waren echt geen vijf minuten!’ zegt Hans. ‘Kom, naar boven. En ik ga de dokter halen.’

Clasien sputtert niet meer tegen, ze laat zich naar boven helpen.

Net voor ze in bed wil stappen, overvalt haar een nieuwe wee.

‘Ga maar gauw,’ zegt ze. ‘Laat de buurvrouw maar om de dokter gaan en blijf jij alsjeblieft bij me! Je kunt toch wel thuisblijven?’

‘Ja, natuurlijk!’

Later op de middag, tussen twee weeën door, vraagt Clasien bezorgd aan Hans: ‘Hoe moet dat nou met de stoelen? Dokter Kok komt zo weer terug en misschien laat hij dan ook meteen een kraamzuster komen.’

‘Maak je daar maar geen zorgen om,’ zegt Hans. ‘Dokter Kok is te vertrouwen, ik heb hem al op de hoogte gebracht. Hij heeft gezegd dat hij pas een kraamzuster laat komen als ze weer boven zijn. Zo lang kan hij het zelf wel aan, zei hij, desnoods ook als de baby er dan al is.’

‘Goed!’ Clasien laat zich weer achterover zakken op de hoofdpeluw. Tot de volgende wee weer komt.

Om vijf uur komt dokter Kok weer terug en nu gaat hij niet meer weg. De bevalling zet flink door. Ook de moeder van Clasien is gekomen om haar dochter bij te staan.

‘Samen redden we het prima, hoor,’ zegt dokter Kok. ‘Als alles achter de rug is, laten we de zuster wel komen.’ Hans weet dat de dokter met ‘alles’ meer bedoelt dan de bevalling.

Wat een geluk dat ze zo’n betrouwbare arts hebben, anders zou hij nu echt Sam en Hannah niet kunnen laten komen.

Om kwart over zes, als Hans beneden onrustig rondloopt, hoort hij de achterdeur opengaan. Snel loopt hij naar de keuken. Daar staan Sam en Hannah. Hun blik gaat onrustig door de keuken.

‘Is het veilig?’ vraagt Sam.

‘Ja, kom snel, Clasien is aan het bevallen, maar alleen de dokter en mijn schoonmoeder zijn er, zij zijn te vertrouwen.’

Hans schudt de twee uitgestoken handen en wimpelt dankwoorden af. ‘Welkom thuis,’ zegt hij met een geruststellende

glimlach. ‘Kom, we gaan naar boven, ik zal straks wel lakens en zo opzoeken. Jullie moeten voorlopig heel zachtjes doen, want straks komt ook een kraamverzorgster en ik weet natuurlijk niet wie dat zal zijn.’

Vanuit de slaapkamer klinken gedempte geluiden. Even houdt hij in, maar dan loopt hij door, de zoldertrap op.

De houten deurknop wordt omgedraaid en de deur naar de zolderkamer gaat zachtjes open.

‘Hebben jullie nu direct iets nodig?’ vraagt Hans gejaagd. ‘Anders ga ik naar beneden.’

‘Nee, bedankt, bedankt!’ zegt Sam. Hannah heeft zich al in het donker op het bed laten vallen.

Vlug sluit Hans de deur achter zich en hij loopt de trap weer af. Maar halverwege blijft hij stokstijf staan. Uit de slaapkamer komt het prachtigste geluid dat hij zich kan voorstellen: het driftige gehuil van een baby.

Hij struikelt met twee sprongen de trap af en gaat de slaapkamer binnen. Precies op tijd om de dokter te horen zeggen: ‘Gefeliciteerd, mevrouw, een flinke zoon!’

Hans valt op zijn knieën neer voor het bed en kust Clasiën, te aangedaan om een woord uit te brengen.

‘Ik wil hem zien!’ Clasiën tilt haar hoofd op en kijkt verlangend naar haar moeder, die de baby al heeft aangepakt van de huisarts en hem in een warme doek wikkelt. ‘Mag ik hem?’

‘Rustig aan. Zo, hier komt hij, het is een prachtig jongetje,’ ook de stem van de grootmoeder klinkt trots.

‘En hoe gaat hij heten?’ vraagt dokter Kok.

‘Nicolaas Evert, naar zijn opa,’ antwoordt Hans.

De handen van Clasiëns moeder, met daarin de baby, blijven even in de lucht hangen. ‘Dat kan toch niet!’ zegt ze. ‘Je hoort eerst jouw vader te vernoemen, het is de stamhouder!’

‘Dat heb ik ook gezegd,’ zegt Clasiën, terwijl ze haar handen uitstrekt naar de baby, ‘maar Hans wil het per se zo.’

‘Mijn vader is al vernoemd, de oudste van mijn broer heet Adriaan. Ik hoop dat onze zoon op opa Geluk zal gaan lijken.’

‘Daar praten jullie later nog maar over,’ zegt dokter Kok.

‘Als de vader nu even om de zuster wil gaan, gaan wij hier verder.’

Het blijft zoals gezegd, de baby heet Niek. De ouders van Hans zijn er helemaal niet over te spreken en dat laten ze duidelijk merken.

Vlak voor Hans zijn zoon gaat aangeven, vraagt Clasien hem nog een laatste keer: ‘Weet je het wel zeker, Hans? Ik vind het natuurlijk heel mooi, maar je vader is duidelijk teleurgesteld. En eigenlijk heeft hij wel gelijk, het hoort zo niet.’

‘Ik ben ook vaak teleurgesteld in mijn vader,’ antwoordt Hans. ‘Heel zijn houding tegenover de moffen... Soms vraag ik me af of hij zich misschien zelfs wil aansluiten bij de NSB of dat al gedaan heeft.’

‘Hans!’ schrikt Clasien. ‘Dat meen je toch niet?’

Hans haalt zijn schouders op. ‘In elk geval staan ze niet aan onze kant, ze nemen geen stelling, ze zijn laf.’

‘Maar dat is nog iets anders dan de NSB steunen,’ zegt Clasien. ‘Ik denk dat je zo niet over je ouders mag praten.’

Hans zwijgt. Er ligt een verbeterd trek om zijn mond als hij zich naar haar overbuigt en haar een kus geeft. ‘Ik ga onze Niek aangeven bij de burgerlijke stand,’ zegt hij.

Hans en Clasien zijn blij als de zuster afscheid heeft genomen en het kraambezoek afneemt. Altijd was er toch de angst dat iemand zou ontdekken dat er boven op zolder mensen wonen.

Zolang de kraamverzorgster er was, bracht Hans ’s morgens vroeg eten bij Sam en Hannah. Zij wasten zich, gingen naar de wc, en daarna moest het stil worden op zolder. Hans haalde de houten deurknop steeds aan de buitenkant uit de deur, zodat de zuster onmogelijk per ongeluk naar binnen zou kunnen gaan. Pas ’s avonds, na haar vertrek, konden Sam en Hannah zich weer wat vrijer door het huis bewegen.

De ouders van Hans hebben zich na het eerste kraambezoek niet meer laten zien.

‘We hebben je vader en moeder echt beledigd door Niek naar mijn vader te vernoemen,’ zegt Clasien.

‘Ik vind het niet erg dat ze niet meer komen. Het is erg om te zeggen, maar ik vertrouw hen niet, wat betreft Sam en Hannah. Als ze niet komen, kunnen ze ook niks ontdekken.’

‘Hans!’ zegt Clasien. ‘Dat meen je niet! Ze zouden hen nooit verraden en daarmee ons in gevaar brengen, dat geloof je zelf niet!’

Hans broemt wat en zegt dan: ‘Toch is het beter dat ze het niet weten.’

Op een avond zitten Hans en Sam samen beneden in de woonkamer een potje te dammen. Clasien en Hannah zitten erbij. Clasien breidt van uitgehaalde wol een babyjasje voor Niek.

‘Kun je mij dat ook leren?’ vraagt Hannah.

‘Ja, natuurlijk,’ zegt Clasien verrast. ‘Kun je niet breien?’

‘Zo’n beetje, een das of zo, maar echt zo’n schattig klein jasje, nee, dat kan ik niet.’

‘Opletten, man!’ zegt Hans. ‘Wat doe je nu? Ik kan allebei je dammen in één keer slaan.’

‘Stom!’ mompelt Sam en hij schuift een andere steen naar voren.

‘Maar misschien is het praktischer om dan een truitje te breien,’ gaat Clasien verder met het onderbroken gesprek. ‘Of wilde je niet voor Niek breien?’

Met een ruk schuift Sam zijn stoel naar achteren. ‘Vertel het maar, Han,’ zegt hij met wat schrille stem.

Allemaal kijken ze nu naar Hannah. Ze heeft een kleur gekregen, maar zwijgt.

Langzaam begint de waarheid door te dringen bij Clasien, maar bij Hans blijktbaar nog niet.

‘Wat is er?’ vraagt hij, zijn gedachten nog bij het damspel.

‘Ik krijg een kind!’

‘Je krijgt een kind?’ herhaalt Hans.

Clasien zwijgt, allerlei gedachten vliegen door haar hoofd. Hoe moet dat, hier boven op hun zolder? Kan dat wel, met zo’n kleintje erbij? Wat als...

Maar als ze het bange gezicht van Hannah ziet, verdwijnen al die gedachten. Hartelijk slaat ze haar armen om de jonge

vrouw heen. ‘Gefeliciteerd!’ zegt ze. ‘Het is het grootste wonder dat je kunt meemaken.’

‘Ja, voor jullie wel,’ zegt Sam bitter, ‘maar als je Jood bent, gelden andere regels. En we zullen hier waarschijnlijk niet kunnen blijven, het risico wordt te groot voor jullie.’

Clasien zwijgt, ze kijkt naar Hans.

‘Natuurlijk kunnen jullie hier blijven,’ zegt hij rustig. ‘Babygehuil zal hier niet eens opvallen, er is immers al een baby in huis? Maak je geen zorgen, het komt wel goed. En misschien is die oorlog al afgelopen voordat die kleine geboren wordt.’

‘Hoever ben je?’ vraagt Clasien.

‘Ruim drie maanden,’ antwoordt Hannah zacht. ‘Ik durfde het eigenlijk nog niet te vertellen, maar toen ik dat lieve jasje zag...’

‘Dan schelen onze kindjes straks maar nauwelijks elf maanden, ze kunnen veel aan elkaar hebben.’

‘Als we de oorlog tenminste overleven,’ zegt Sam.

Hannah begint te huilen. ‘Zeg dat niet steeds!’ zegt ze. ‘Ik wil dat mijn kind leeft!’

Voorlopig verandert er niet veel. Maar de spanning blijft. Na de inval van afgelopen winter is Clasien voortdurend bang voor verraad. Zullen ze niet terugkomen, ook al hebben ze toen niks kunnen vinden? Nu hun kleine Niek er is, voelt ze nog meer spanning dan vóór zijn geboorte.

Als ze op een avond in bed haar angst uitspreekt tegen Hans, antwoordt hij: ‘Eerlijk zeggen, Clasien, wil je dat er een ander adres wordt gezocht voor Sam en Hannah?’

‘Nee, absoluut niet, ze zijn hier redelijk veilig, ik zou hen nooit weg willen sturen. Maar jij, doe jij wel voorzichtig?’

‘Altijd, meisje, altijd. Maar je weet net zo goed als ik dat er bepaalde risico’s zitten aan het werk dat ik doe. En weer vraag ik je: wil je dat ik daarmee stop? Eerlijk zijn, hoor!’

En weer schudt ze haar hoofd. ‘Nee, ik zou zelf mee willen helpen. Is er geen taak voor mij, Hans? Jij, en papa en mama doen zo veel, kan ik niet helpen?’

‘Nee, geen sprake van! Jouw taak is om voor Niek te zorgen, dat is zeker zo belangrijk als al het werk van onze verzetsgroep. En bidden, Clasiën, bidden om hulp en bescherming, misschien is dat nog wel de allerbelangrijkste taak.’

Stil ligt ze in zijn armen, de angst is weer even op de achtergrond.

Het blijft rustig, en langzaam begint Clasiën zich wat te ontspannen. Ze heeft ook nauwelijks tijd om zich allerlei zorgen te maken, want haar dagen zijn gevuld met de zorg voor de kleine Niek. Niek is een onrustige baby, hij huilt veel, ook ’s nachts maakt hij zijn ouders vaak wakker.

Regelmatig komt Hans het huis zachtjes binnengeslopen als Clasiën midden in de nacht Niek aan het voeden is. Hij vertelt nooit iets over zijn activiteiten, en Clasiën vraagt er ook niet naar. Ze weet dat het beter is dat ze zo min mogelijk weet. Maar de onrust is er altijd als ze naar de lege plek naast zich in bed kijkt. Ze slaapt pas als hij weer naast haar ligt.

Als Hannah zichtbaar dikker begint te worden, vraagt Hans aan dokter Kok of hij af en toe wil komen om Hannah en haar baby onder controle te houden. Maar zelfs daarmee moeten ze voorzichtig zijn, merkt Clasiën als een buurvrouw op een middag vraagt of alles wel goed gaat met de baby.

‘Ja hoor, waarom denkt u dat?’ vraagt Clasiën verwonderd.

‘Ik zie de dokter regelmatig bij jullie naar binnen gaan, dus ik dacht...’

De gedachten razen door Clasiëns hoofd. Wat moet ze antwoorden?

De buurvrouw kijkt haar nieuwsgierig aan en wacht.

Dan hakkelt Clasiën: ‘Ach, ik ben natuurlijk nog niet zo’n ervaren moeder, ik maak me snel zorgen. Ik roep wel erg vlug de dokter, geloof ik...’

De buurvrouw legt even haar hand op de arm van Clasiën, ze glimlacht en zegt: ‘Daar hoef je je niet voor te schamen, hoor, zo was ik ook met ons eerste kind. Maar het is meestal helemaal niet nodig om een dokter te laten komen voor elk huiltje. Voortaan mag je gerust mij vragen.’

‘Dank u wel, ik zal eraan denken,’ zegt Clasien.

Intussen verloopt de zwangerschap van Hannah gelukkig voorspoedig.

De zomer is voorbijgegaan, Hannahs buik groeit, en daarmee ook haar angst en onrust.

Als kleine Niek slaapt, gaat Clasien dikwijls een poosje naar zolder om met Hannah te praten. Hun gesprekken gaan bijna altijd over de baby. Hannah ziet erg tegen de bevalling op.

‘Als er iets misgaat, is er geen ziekenhuis waar ze me willen helpen,’ zegt ze regelmatig.

‘Waarom zou er iets misgaan?’ probeert Clasien haar gerust te stellen. ‘Bijna alle baby’s worden toch thuis geboren, en bijna altijd gaat het goed.’

‘Je moet me beloven om voor mijn kindje te zorgen als ik zou sterven bij de bevalling. Sam kan dat niet alleen. Alsjeblieft, Clasien, belooft me dat!’

‘Houd toch op,’ zegt Clasien. ‘Je bent jong en gezond, er gebeurt niks met jou, geloof me.’

‘Belooft het me!’ antwoordt Hannah.

‘Ik belooft het je. Natuurlijk zou ik voor hem of haar zorgen, we zijn immers bijna zussen geworden? Je bent de zus die ik nooit heb gekregen. Maar kom, we zullen het wiegje gaan opmaken. Niek slaapt eindelijk in z’n ledikantje, hij werd echt te groot voor de wieg. Dus dat komt mooi uit, dan staat hij klaar voor de kleine Cohen!’

Op 2 januari 1945, drie weken voor de uitgerekende datum, wordt de kleine Rebecca geboren. Hans is om dokter Kok gegaan, en de oude arts is nauwelijks binnen of het kindje komt al ter wereld.

‘Nou, daar heb ik niet veel aan te doen, ging het altijd maar zo vlot,’ zegt de arts als hij de navelstreng heeft doorgeknipt en de baby in de wachtende armen van Clasien legt. ‘Pak haar maar lekker warm in en geef haar maar aan haar mama,’ zegt hij met een glimlach.

Even later ligt Hannah te stralen met het ingebakerde pakje in haar armen.

‘Zie je nou, al die zorgen voor niks,’ zegt Clasien. ‘Je hebt het echt goed gedaan.’

‘Hoe moet het met aangeven?’ vraagt Sam dan. ‘Hoe doen andere Joden dat, of zijn wij de enigen die een kind krijgen in deze oorlog?’ Zijn toon is bitter. ‘Maar als we haar geboorte melden, kunnen we net zo goed gelijk samen naar die moffen gaan.’

De anderen kijken elkaar aan. Dan zegt dokter Kok: ‘Natuurlijk geven we haar niet aan bij de burgerlijke stand. Dat regelen we later wel, als de oorlog voorbij is.’

Maar dan zegt Hannah: ‘Ik wil graag dat ze wordt ingeschreven als Rebecca de Groot.’

‘Rebecca de Groot? Hoe bedoel je?’ vraagt Clasien.

‘Als jullie dochter, van Hans en jou. Mocht er iets... mochten wij... dan is zij veilig.’ Er is nu niets meer te zien van het geluk op het gezicht van Hannah. Ze kijkt Clasien smekend aan. ‘Sam en ik hebben hier natuurlijk al over gesproken,’ zegt ze. ‘Dit is echt het beste voor ons kind. En als het toch goed afloopt, die oorlog bedoel ik, dan kan het ongetwijfeld weer teruggedraaid worden. Het leven en de veiligheid van kleine Rebecca gaat ons voor alles.’

Clasien weet niet wat ze zeggen moet, zwijgend kijkt ze Hannah aan.

‘Of wil je haar niet?’ vraagt Hannah. ‘Het is hopelijk alleen maar voor de vorm. Ik begrijp dat je er met Hans over moet praten. Maar doe dat alsjeblieft zo snel mogelijk.’ Vermoeid zakt ze achterover in het kussen.

‘Ik... het overvalt me, maar natuurlijk wil ik, willen wij voor je kindje zorgen als dat nodig is. Maar dat kan toch ook zonder haar onze naam te geven?’

‘Praat met Hans,’ zegt Sam nu, ‘en doe het zo snel mogelijk.’

De volgende dag gaat Hans naar het stadhuis om de geboorte van zijn dochter Rebecca aan te geven.

Er volgen drukke weken voor Clasien. De volledige zorg voor Hannah en haar kindje komt neer op haar schouders. Heel wat

keren gaat ze de trappen op en af.

Het is een zegen dat kleine Niek er is, babygehuil vanuit hun huis valt nu niemand op.

Gelukkig is Rebecca een tevreden kindje, ze huilt weinig en als ze al begint te huilen, legt Hannah haar snel aan de borst. Toch kan ze niet helemaal voorkomen dat het kleintje soms een poosje hard huilt. Met name in de nacht klinkt dat hard door het huis, en naar ze allemaal vrezen, ook door naar de burens.

Als er opnieuw een opmerking wordt gemaakt, heeft Clasien haar verhaaltje klaar over Niek, die vast last heeft van doorkomende tandjes.

Een heel nieuw bestaan

Wanneer de Joodse onderduikers Sam en Hannah Cohen verraden worden, heeft dat grote gevolgen voor Hans en Clasiën de Groot, bij wie ze in huis waren. Gelukkig worden Clasiën en de kinderen opgevangen door de oude huisarts en zijn vrouw. Als ook zij er niet meer zijn, bouwt Clasiën een heel nieuw bestaan op om in haar levensonderhoud te voorzien: ze begint een pension. Hoewel ze zich voorneemt geen jonge mannen in huis te nemen, gebeurt dat door omstandigheden toch. Maar misschien had ze beter vast kunnen houden aan haar oorspronkelijke voornemen...

Ina van der Beek weet aangrijpende onderwerpen zo te vertalen dat je er als lezer moeiteloos in mee kunt gaan. Naast haar romans schrijft ze columns en recensies voor *Elisabeth*. Momenteel werkt ze aan een tweede en derde deel van de trilogie die begint met *Alleen verder*.

‘Een boeiende christelijke familieroman.’

NBD | Biblion over *Enkele reis Harmelen*

Z&K

ISBN 978 94 0190 126 0 NUR 344

9 789401 901260

www.romanserie.nl